

נצרות כדי להקדים משיח. (ושמעתי מפי הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל שאמר לו הגאון מבריסק זצ"ל שעי"ז אנו מוסרים התורה וחינוך בנינו ביד רשעים ופוקרים ואין לך איסור חמור כמוהו).

והוסיף מרן זצ"ל והביא משמואל (י"ב — ז') ששמואל בא בטענה על שרוצים מלך, וקשה הלוא מקרא מלא דיבר הכתוב שום תשים עליך מלך, אבל הם ביקשו מלך כדרך העולם שיארגן חיילים ללחום נגד עמון ויושעו מאויביהם, וזה אסור אלא ה' הוא מלכם והוא יושיעם כפי שישמרו התורה, וכן כאן הם דורשים מדינה להינצל מאנטישמיות וזה גופא אסור, כי כל הנהגת כלל ישראל שלא כדרך הטבע ותלויים רק בקיום התורה ומצוות ולא ח"ו במדינה.

וביאר עוד שבחומש בראשית (כ"ה — ל"ד) כתיב ויבז עשו את הבכורה, וקשה הרי במדרש איתא חמש עבירות עשה וביניהם בא על נערה המאורסה והרג את הנפש, ולמה העיד הכתוב רשעו רק על ביזוי הבכורה, אלא שבעבירות האדם עלול ליכשל, אבל למכור בכורה בנוזיד עדשים מראה שכל עבודת ה' אצלו כלום, וכן ענין הציונות והמדינה הלוא כלל ישראל חי כל הזמן סמוכים על הבטחות הנביאים ועל האמונה בביאת המשיח ונסים גלויים שיתרחשו אז, ויסוד המדינה לנפץ כל אלו, וכעין נוזיד ^{מצאתי התכונה} עדשים עבור הבכורה ואין לך עבירה כמוהו.

ובשנת תרצ"ו דנו בכנסיה גדולה על הקמת מדינה מחולקת, וכידוע הגר"א ווסרמן והגר"א קוטלר זצ"ל רצו לעזוב כשנראה סכנה שיסכימו לשלטון ציוני ונמנעו ע"פ הוראת הגר"ע זצ"ל, והגרי"ס זצ"ל כעס ורגז מאד שדנו בזה בשעה שיש בזה ר"ל גרם שפיכות דמים, ושאל אותו הגר"א קלמנויץ זצ"ל מה איכפת לו כ"כ עד שרוגז בקולי קולות הלוא הבריטים בלאו הכי לא מתחשבים ברבנים, והביא הגמרא בסנהדרין נו. דחזקיה חשש שהקב"ה אזיל בתר רוב, רק אמרו לו קשר רשעים אינו מן המנין, משמע שאם אינם רשעים נוטה הקב"ה לגביהם, ולכן טען אז ואמר הרי בכנסיה התאספו רוב גדולי הדור, והקב"ה נוטה בתר רוב, והרי הסכימו על עצם מדינה, רק חלקו אם מותר לוותר על חלקי ארץ ישראל, ואמר אז (בשנת תרצ"ו) חוששני שיתקיים שהרי אינו קשר רשעים והם מן המנין ע"כ שמעתי ונרשם אצלי מפי בנו הגר"ד זצ"ל.

ובעצם קשה להבין היאך ראוי לברך שהחיינו בשעה ששומע על פטירת אביו ומלא צער ויגון ומתאונן, אלא ע"כ דגם במקום צער, כשיש איזה גמול מהקב"ה ראוי לו להכיר טובה ולברך עלה, ונשאלתי הלוא אין מברכין שהחיינו בחו"ל על מילת בן מפני צערא דינוקא אף ששמחה גדולה לקיים מצות מילה, ומאי שנא ממת אביו שמברך שהחיינו על הטובה דירושה אף שמצטער בפטירתו, והשבתי שבצער שלו ראוי להסיח דעתו לרגע כשמזכיר חסדי ה', אבל בצער של אחרים אסור לשמוח.

וכעין זה השבתי לרב אחד כאן שטען לי ביום שקבעו לשמחה על הקמת המדינה, שעם כל המגרעות ושמדות של המדינה, ראוי לברך על חסדי ה' שיש מקום מנוס לפליטי בית ישראל, ועי"ז ראוי לשמוח, והשבתי לו שאם הוא סובל ראוי לשכוח להזכיר חסדי ה', אבל כשאחרים סובלים שרכבות העבירו ר"ל על דתם והרכבה נהרגו במלחמות, אסור לשמוח עד שירחם ה' ונוכה בקרוב ליום שכולו טוב בביאת משיח צדקינו, אז נשמח ונודה לה' בשמחה רבה ועצומה.

וכדאי להביא כאן דעת מרן הגרי"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) על המדינה ואעתיק כפי הרשום אצלי ממה שאמר בשנת תש"ז לפני הקמת המדינה, בנוגע לדעתו אז שאסור להקים מדינה.

סיפרו למרן זצ"ל שבספרי קבלה כתוב שלפני ביאת המשיח יהיה ממשלה והשלטון ביד ערב רב, והשיב שאינו מאמין שכן, ואמרו לו שגם בנביאים יש רמז שהארץ תחולק ותהיה תחת שלטון יהודי לפני ביאת המשיח, וענה ואמר שגמרא מפורשת שגם בכה"ג שיש נבואה, אסור לעשות נגד דין תורה, שבברכות (י.) איתא דחזקיה ראה ברוח הקודש ונבואה שיהיו לו בנים דלא מעלי, ולכן נמנע לקיים פריה ורביה, ותמוה כיון שראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים, למה נמנע והלוא בודאי יהיו לו בנים כיון שכרוח הקודש ראה שכן, וע"כ כיון שלדעתו ע"פ דין אסור לעשות כן להביא בנים כאלו אפילו שראה ברוח הקודש שלא יועיל, חייב לשמוע לדין תורה, ולדבריו מדין תורה אסור להקים מדינה, שזהו גרם לשפיכות דמים, ואפילו כתוב בנביא שיהיה כן אסור לנו לעזור, וכן ברמב"ם סוף הלכות מלכים מפורש שהנצרות הכנה למשיח שמאמינים באלקים, ואטו נסייע להפיץ

סימן קמא

שאלה: האם לברך על טעימה מכוס של ברכה או מי שטועם ליאהרציט לידידות לבד האם מברך.

בברכה ראשונה אין שיעור, ואפילו בכל שהוא חייבין לברך שנהנה מהעולם הזה, וכן פירש רש"י בסוכה (כ"ו) שלפניו בכל דהו צריך ברכה שהרי נהנה ואסור ליהנות מהעולם הזה בלי ברכה, ומסברא נלע"ד דהיינו בנתכוון ליהנות אפילו בכל שהוא יין שרף מברך על ההנאה, אבל כשטועם רק למצוה ולא להנאה כלל ואינו שותה אלא כל שהוא אולי אין ע"ז ברכת הנהנין.

ומצאתי בספר "חמדת משה" דבר הלכה מהאדמו"ר הקדוש רבי אהרן רוקח זצ"ל מבעלזא (ששמע משמו מפי אחיו הגר"מ רוקח מבילגורייא זצ"ל) דהיכא שעיקר הטעימה מעט מאד ורק לחיוב המצוה ולא להנאה כגון שאוכל או שותה משהו משיירי סעודת מצוה אין לברך שאינו מתכוון ליהנות ולא נהנה.

וראיתי ביאהרציט דוחקים לשותות משהו יין שרף אף כשאינו נהנה כלל, ולמה שנתבאר כה"ג ראוי לחשוש ואין לברך כשאינו נהנה מזה כלל, וכל כוונתו רק להפיס דעת הבע"ב ולברך אותו, ובזה אין לברך שאין בזה ברכת הנהנין כלל וכמ"ש.

ולפי זה צ"ל מה שמבואר בש"ע (תע"ב סעיף י') דמי שיין מזיקו או שונאו צריך לדחוק עצמו לשתות ד' כוסות, וקשה הלוא אינו ראוי לברכה כלל, וצ"ל דבד' כוסות ברכת בורא פרי הגפן היא גם בגדר ברכת המצוות, וכיון שהמצוה בשתייה לא נפטר מהמצוה אף ששונאו, אבל כשאין מצוה בשתייה והברכה רק כברכת הנהנין כשלא נהנה לא מברך, ועיי' מ"א וט"ז ס"ס תע"ד שמנהג האשכנזים לברך בורא פרי הגפן לכל כוס וכוס, ופירשו הטעם שאפילו אם אינו הפסק לענין ברכת הנהנין מ"מ הברכה היא כברכת המצוות דכל חדא מצוה בפני עצמה, ולדברינו מדין זה דצריך לדחוק עצמו מוכח כן, וע"ש באחרונים.

ומצאתי במ"ב בשעה"צ (סימן ר"ד ס"ק ל"ז) לענין שותה לרפואה דאף שאין טעמו טוב כ"כ אם אינו רע והחייך נהנה מברך, והיינו אף שכרצונו לא

היה שותה מברך, יש לומר דהיינו דוקא בשותה לרפואה דחשיבא שתייתו ורק דבעינן נהנה, בזה שהחייך נהנה מברך וכן אף דחנקתיה אומצא ושותה שאר משקין מברך היינו משום שנהנה מהמשקין מברך, אבל בטועם לידידות דלא חשיבא ליה שתייתו, והיינו כשאינו רוצה לשתות וגם אינו מחבב טעם המשקה, ורק להראות ידירות, אף דאין שיעור לברכה ראשונה, כה"ג דשתייתו לא חשיבא ליה וגם אינו סובלו גרע דלא חשיבא לברוכי עלה, והיינו שיטת האדמו"ר הקדוש רבי אהרן רוקח זצוק"ל שבטועם שאין כוונתו ליהנות רק לחיוב מצוה אינו מברך, וראוי לברך בשיעור שנהנה ממנו דוקא.

ונראה דראוי שהמסובין יטעמו בקידוש או בשאר כוס של ברכה שיעור שנהנין ממנו, ולא להסתפק בכל שהוא ממש לבד, ולכן לענין טעימה חשובה, כשיש אורחים ראוי לסבב כוס הקידוש בכוסות סביב עם יין שיספיק לכל אחד לטעימה חשובה (דלדעת הגר"א בלא"ה צריך בכוס קידוש עיטור בכוסות סביב כוס המקדש) שלמצוה דטעימה אף שאין צריך שיעור חשיבות דמלא לוגמיו, מ"מ צריך שיעור להנאת מעיו וכמ"ש, וכל אחד ישתה שתייה חשובה מכוס הקידוש או מהכוסות שעיתרוהו שאינו פגום, (שמכוס של קידוש ע"י שתייתו היין שבתוכו פגום אם העבירו לכלי אחר וכמבואר במ"ב סימן קפ"ב ס"ק כ"ג ע"ש), ומקיים בזה מצוה.

סימן קמב

שאלה: ברכת ברוך שפטרני כשכנו בר מצוה.

הרמ"א מביא בהגהת ש"ע (רכ"ה סעיף ב') שי"א שמי שנעשה בנו בר מצוה מברך ברוך שפטרני בשם ומלכות, (ומקורו מהרי"ל בשם מרדכי וב"ר פרשת תולדות), אבל מסיק דטוב לברך בלי שם ומלכות, והיינו כיון שאינו מוזכר בגמרא, וכן המנהג היום לברך בלי שם ומלכות, אבל הגר"א זצ"ל דעתו דמאחר שהוזכרה הברכה במדרש ומהרי"ל עשה כן הלכה למעשה יש לברך בשם ומלכות, ונראה לצרד עוד בטעם המנהג שלא לברך, דמה שפטר מעונשו של זה היינו כשחינכו כראוי, אבל אם לא חנינו כדי צורך אלא להיפך, נענש יותר כשהוא גדול שהילד עובר יותר, ומי יימר ניקיתי לבבי לקיים מצוה זאת